

REGULATION OF PUBLIC RELATIONS IN THE HEALTH CARE SPHERE OF UKRAINE BY ADMINISTRATIVE AND LEGAL MEASURES

The article is devoted to the regulation of public relations in the health sphere of Ukraine by administrative and legal measures. The emphasis is placed on the normative and legal maintenance of medical reform in Ukraine. Attention paid on the advantages and disadvantages of continuing medical reform in Ukraine.

It is simply to talk about the very general nature of the provision of medical reform by administrative and legal measures. Populism in the process of reforming the health care system in Ukraine leaves aside a number of key provisions, namely: a) lack of emphasis on reform – improvement of the state of ensuring everyone's health care right and medical insurance (in fact – citizens medical rights); b) absence of an legislation act, which clearly identifies the future model of the national healthcare system and establishes the principle of state medical insurance; c) absence of preventive mechanisms for minimizing corruption risks in the activities of the Ukrainian National Healthcare Service regarding the conclusion, extension and termination of contracts for medical services and reimbursement; d) the absence of an effective algorithm for improving the material support of medical personnel, including narrow specialists; e) imperfect information policy, which results in low awareness of the public about the course, purpose and benefits of ongoing medical reform.

Along with all of the above, the healthcare system has long waiting for a transformation and a transition to a new model that would met the current conditions, the economic potential of the state, and the high level of medical rights by the Ukrainian people. In this aspect, the introduction of medical reform is, though not the most successful, but an attempt to move the situation from place to place.

Keywords: *healthcare reform, health sphere, administrative and legal measures, administrative norms, public relations.*

Стаття надійшла до редакції 22.09.2018 р.

УДК 343.983.2:343.132

А. М. Корчагіна

ВІДЕОФІКСАЦІЯ СЛІДЧИХ ДІЙ ЯК ГАРАНТІЯ ДОТРИМАННЯ І ЗАХИСТУ ПРАВ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Стаття присвячена сучасному стану правового регулювання використання відеофіксації при проведенні слідчих дій. На основі дослідження проблем теорії, нормативно-правового регулювання та практики, в статті обґрунтовується необхідність нормативно-правового закріплення обов'язкової відеофіксації слідчих дій як гарантії дотримання прав та законних інтересів учасників кримінального провадження.

Ключові слова: *відеофіксація, кримінальне провадження, криміналістична техніка, слідчі дії, досудове слідство*

Постановка проблеми. Кримінально-процесуальне законодавство України в с. 2 КПК України визначає головним завдання кримінального процесу: “захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та

законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура” [1].

Досягнення зазначених завдань кримінального процесуального права неможлива без використання досягнень криміналістики, оскільки ми вважаємо, що основною метою криміналістики є сприяння правоохоронним органам у боротьбі зі злочинністю, повне і своєчасне техніко-криміналістичне забезпечення та супровід розкриття і розслідування кримінальних правопорушень.

Як ми вже зазначали, розвиток науки і техніки, їх активне запровадження в усі галузі суспільного життя, в тому числі і в кримінальне судочинство, стає поштовхом для розроблення концепцій ефективного застосування їх здобутків для досягнення головних завдань кримінального судочинства.

Саме тому актуальним постає питання обов’язкового використання відеозапису при проведенні слідчих дій.

Наукова розробка теми дослідження. Питанням відеофіксації слідчих дій займалися такі вчені як: А.М. Лабезний, Ю.В. Лисюк, О.П.Кубинська, В. П. Сердюк, М. Ф. Сокиран, І. В. Черниченко, В.В.Черепушак та інші.

Слід зазначити, що більшість публікацій була присвячена взаємодії органів досудового слідства з працівниками експертних установ, а питання використання отриманих в результаті цієї взаємодії інформації тривалий час залишалась поза увагою дослідників, що і зумовило вибір теми дослідження.

Метою статті є дослідження проблем нормативно-правового регулювання, теорії та практики здійснення відеофіксації слідчих дій в кримінальному провадженні.

Викладення основного матеріалу. Згідно ст. 23 КПК України, суд досліджує докази безпосередньо та приймає до уваги лише ті показання учасників кримінального провадження, які отримує безпосередньо в ході судового засідання [1].

Проте процес збирання та первинного дослідження доказів на початкових стадіях кримінального провадження належить органам досудового розслідування, підозрюваному (обвинуваченому), потерпілому, захисникам. Незважаючи на зміну доктрини кримінального процесу та його переходу до нової моделі, а також утвердження принципу безпосередності, в сфері отримання доказової інформації та її предоставлення в суді належить саме органам досудового розслідування.

Саме тому важливою складовою криміналістичної діяльності слідчого є створення необхідних умов для точного, об’єктивного і достовірного відображення результатів проведених слідчих дій. Досягнення такого стану можливе при використанні відеозапису при провадженні кожної слідчої дії, що сприятиме найбільш точній і повній фіксації фактів, що мають доказове значення.

Значення належного відображення одержаної в ході слідчих дій інформації підкреслюють і К. В. Беляєва, А. М. Бірюкова, В. І. Бояров, В. Г. Гончаренко, С. В. Гончаренко, які наголошують на тому, що «фіксування всіх актів і процедур кримінального провадження є беззаперечно необхідним заходом набуття процесуальними діями офіційного характеру і умовою допустимості їх результатів як юридичних доказів» [2, с. 170].

Ми погоджуємось з думкою М. Сокирана, який стверджує, що «незважаючи на широкі можливості звуко- та відеозапису в кримінальному судочинстві, на практиці

його застосування здійснюється не на повну потужність». Автор пояснює це наявністю окремих законодавчих прогалин і протиріч, відсутністю чітких, однозначних та повних рекомендацій щодо використання звуко-, відеозапису в зазначеній сфері [4, с. 3].

Основу судового відеозапису складають засоби і методи традиційного відеозапису, науково обґрунтовані положення, накопичений та систематизований досвід його застосування у криміналістиці.

Досліджуючи проблеми теорії та практики використання відеозапису при проведенні процесуальних дій в кримінальному провадженні, нами було виявлено наступні прогалини правового регулювання.

Чинний КПК України не містить вимоги, щодо компетенції осіб, які здійснюють відеозапис слідчих чи інших процесуальних дій. В більшості випадків відеофіксація здійснюється самим слідчим, який, зважаючи на необхідність виконання додаткових дій, може допустити суттєві помилки в ході здійснення запису та оформлення його результатів у протоколі. Саме тому, на нашу думку, необхідним є внесення до чинного кримінально-процесуального законодавства норми, щодо обов'язкової участі спеціаліста при проведенні відеофіксації слідчих дій. Відповідно до ч. 1 ст. 71 КПК України спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок [1]. Згідно ч. 2 ст. 71 КПК України спеціаліст може бути залучений для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складання схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи тощо) сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування і судом під час судового розгляду [1]. У ролі спеціалістів для проведення відеозапису відповідно до кримінально-процесуального законодавства України можуть бути залучені особи, що володіють навичками роботи з відповідною апаратурою.

Ми погоджуємось з думкою А. Лабезного, що «використання спеціальних знань розширює обсяг і збільшує якість отриманих фактичних даних, дозволяє більш повноцінно і всебічно оцінити взаємозв'язок предметів і явищ, що мають значення для кримінального провадження» [3, с. 188].

На нашу думку, залучення спеціаліста звільняє слідчого від технічної роботи і позитивно позначається як на якості відеофільмів, так і на здійсненні безпосередніх завдань працівниками правоохоронних органів.

Також на законодавчому рівні не закріплено вимоги, щодо носія інформації. Ні чинний КПК України, ні інші нормативно-правові акти не містять вимог, щодо характеристик носія інформації, на який здійснюється запис слідчої (процесуальної) дії. На нашу думку, необхідним є закріплення обов'язкової норми, щодо відеофіксації кожної процесуальної дії на окремому носіїві інформації. На жаль, через недостатнє матеріально-технічне забезпечення органів слідства, досить часто відеозйомка здійснюється на засоби, які не мають можливості такого запису. В результаті на одному засобі містяться записи не тільки стосовно одного провадження, але й досить часто різних, не пов'язаних між собою. Такий стан речей порушує права та законні інтереси осіб, які беруть участь в кримінальних провадженнях, оскільки це може порушити цілісність, якість та повноту відображеної на них інформації. Зокрема створюються передумови для викривлення хронології зйомки, її повноти та цілісності, адже в ході технічного збору інформація може бути відображена некоректно.

Окрему увагу слід приділити і можливості використання отриманих відеофайлів на подальших стадіях кримінального провадження.

Практика проведення слідчих дій свідчить про досить часте використання

отриманих відеозаписів первинного допиту підозрюваних (обвинувачених), свідків або інших учасників кримінального процесу на стадії досудового розслідування як матеріалу для подальших експертиз, зокрема фоноскопічних. Збільшується кількість випадків, коли про застосування відеозапису при проведенні як гласних, так і негласних слідчих дій та про можливість подальшого використання одержаних матеріалів в процесі проведення розслідування не було повідомлено. Використання такої інформації як експериментальних зразків порушує права та інтереси підозрюваних (обвинувачених), оскільки відбувається «підміна» підстав та результатів процесуальних дій іншою.

Також порушення норм кримінально-процесуального законодавства можливе під час здійснення відеозапису проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які полягають у негласному аудіо- та відеоконтролі розмови співробітника поліції з підозрюваним, у ході якої підозрюваний, якого співробітник поліції ввів в оману про те, що ніби-то розмова відбувається «без протоколу», повідомляє про обставини вчиненого ним кримінального правопорушення або відтворює на вимогу правоохоронців (досить часто під погрозою або застосування фізичного або психологічного насильства) «завчені» фрази, щодо нібито причетності (себе чи іншої особи) та обставин вчиненого кримінального правопорушення.

Зазначені порушення мають місце через бажання правоохоронців обійти вимоги ч. 4 ст. 95 КПК України, відповідно до якої, суд бере до уваги лише показання, які отримав безпосередньо під час судового засідання. Адже під час досудового розслідування співробітники поліції мають більше можливостей для незаконного впливу на підозрюваного, ніж на стадії розгляду справи у суді, коли ця особа набуває статус обвинуваченого, виходячи з того, що на стадії досудового розслідування є можливість:

- вивозити особу зі слідчого ізолятора для проведення слідчих дій, до або після проведення яких у правоохоронців є можливість тиску на підозрюваного;
- тримати особу в ізоляторі тимчасового тримання, де є технічна можливість проводити негласний аудіо- та відеоконтроль особи (наприклад, може здійснюватись запис розмов з правоохоронцями, особами з числа негласного апарату, які залучаються до внутрішньокамерної «розробки» особи тощо).

Зважаючи на досить часту відсутність правових підстав таких дій, постає питання про правомірність та допустимість використання отриманої інформації на подальших стадіях кримінального провадження, а отриманих записів як експериментальних зразків та правомірності відповідного висновку експерта як джерела доказів по кримінальній справі.

Вагомим недоліком правового регулювання використання відеозапису при проведенні слідчих дій є також фрагментарність правових норм, щодо можливостей його використання. В чинному КПК України відсутня єдина норма, яка б передбачала підстави, порядок та особливості використання відеозйомки, оформлення результатів її проведення, а також механізму збереження отриманої доказової інформації. При цьому окремі статті кримінально-процесуального законодавства містять норми, які регламентують порядок проведення окремих слідчих (процесуальних) дій, із можливістю застосування засобів аудіо-, відео-, та фотозйомки.

Так, ст. 107 КПК України передбачає можливість застосування технічних засобів фіксування кримінального провадження загалом, проте її положення є досить обширними. Відповідно до чинного кримінально-процесуального законодавства відеозапис може використовуватися для підтвердження факту вручення повістки (ст. 136 КПК України), при проведенні допиту (ст. 224 КПК України), при пред'явленні

особи для впізнання (ст. 228 КПК України), при проведенні окремих слідчих дій під час досудового розслідування у режимі відеоконференції (наприклад, проведення допиту, впізнання, передбаченого ст. 232 КПК України), під час проведення обшуку (ст. 236 КПК України), огляду (ст. 237 КПК України), слідчого експерименту (ст. 240 КПК України), освідчування особи (ст. 241 КПК України) тощо [1].

При цьому більшість статей, що передбачають можливість здійснення відеофіксації слідчої дії покладається на розсуд особи, яка проводить слідчу дію, крім випадків, коли відеофіксація є обов'язковою. Так, п. 10 ст. 236 КПК України містить імперативну норму, яка передбачає, що обшук житла чи іншого володіння особи на підставі ухвали слідчого судді в обов'язковому порядку фіксується за допомогою аудіо- та відеозапису [1]. Відповідно до п. 5 ст. 224 КПК України, під час допиту може застосовуватися фотозйомка, аудіо- та/або відеозапис. В окремих випадках це призводить до нівелювання права на здійснення фіксації ходу та результатів слідчої дії для чіткого, повного та об'єктивного відображення інформації отриманої від особи, оскільки основним способом фіксації зазначеної слідчої дії, а отже і джерелом доказів є протокол.

Таким чином, важливим кроком в забезпеченні прав та законних інтересів учасників кримінального провадження є введення обов'язкової відеофіксації всіх процесуальних дій. Однією із центральних проблем застосування відеофіксації є відсутність правової норми, щодо обов'язкового залучення для здійснення відеофіксації осіб, які мають спеціальні знання – спеціалістів. В більшості випадків відеофіксація здійснюється самим слідчим, що значно впливає на якість, точність, а отримана інформація може мати досить фрагментарний чи вибірковий характер. Залучення ж незалежного спеціаліста сприятиме підвищенню якості не лише з технічної сторони, але й забезпечить належний рівень дотримання та захисту прав учасників кримінального провадження.

Вагомою проблемою також є те, що на законодавчому рівні не закріплено вимоги, щодо техніки та носія інформації, на який здійснюють запис і зберігають матеріали фіксації слідчої дії. Використання застарілої техніки або такої, що може неточно чи викривлено відображати отримані дані, може призвести до значного порушення прав та законних інтересів як сторони обвинувачення, так і сторони захисту.

Окрему увагу слід приділити і можливості використання отриманих в ході проведення слідчих дій (гласних та негласних) відеофайлів на подальших стадіях кримінального провадження без відповідного попередження сторін. Використання слідчими як доказової інформації результатів проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які полягають у негласному аудіо- та відеоконтролі розмови співробітника поліції з підозрюваним не завжди є отриманими в законному порядку та можуть бути відтворенні після застосування або погрози застосування фізичного та/або психологічного тиску на особу, про що, відповідно, інформація у ні в протоколі, ні у відео- чи звукозаписі не відображається.

Також слід звернути увагу на фрагментарність правових норм, щодо правового регулювання використання відеозапису при проведенні слідчих дій. Відсутність узагальнюючої правової норми, щодо підстав та порядку проведення фіксування слідчих дій засобами відеозапису, а також відповідальності за недотримання встановлених вимог сприяє порушенню прав учасників кримінального провадження та нівелювання головних засад кримінального процесуального законодавства. Тому обов'язкова відеофіксація слідчих дій дасть змогу захистити не лише права, свободи та законні інтереси потерпілого, підозрюваного (обвинуваченого), але й держави, державних органів та їх працівників, стосовно правомірності здійснення ними свої

повноважень.

Список використаної літератури

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2013. - № 9 - 10. —С. 474. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 13 kvitnia 2012 roku № 4651-VI // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. — 2013. - № 9 - 10. —S. 474.
2. Кримінальне процесуальне право України / за ред. В.Г. Гончаренка та В.А. Колесника, К.: Юстініан, 2014 - 573 с. Kryminalne protsesualne pravo Ukrainy / za red. V.H. Honcharenka ta V.A. Kolesnyka, K.: Yustinian, 2014 - 573 s.
3. Лабезний А. М. Залучення спеціаліста для проведення окремих слідчих розшукових дій / А. М. Лазебний // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). - 2014 - № 2(65) – с. 187 – 193. Labeznyi A. M. Zaluchennia spetsialista dlia provedennia okremykh slidchykh rozshukovykh dii / A. M. Lazebnyi // Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu DPS Ukrainy (ekonomika, pravo). - 2014 - № 2(65) – s. 187 – 193.
4. Сокиран М. Ф. Процесуальні і тактичні питання використання звуко-, відеозапису в кримінальному судочинстві України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / М. Ф. Сокиран ; Акад. адвокатури України. – К., 2008. – 20 с. Sokyran M. F. Protsesualni i taktychni pytannia vykorystannia zvuko-, videozapysu v kryminalnomu sudochynstvi Ukrainy: avtoref. dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.09 / M. F. Sokyran ; Akad. advokatury Ukrainy. – К., 2008. – 20 s.

A. Korchahina

VIDEOFIXING OF CONSEQUENCE ACTIONS AS GUARANTEE OF OBSERVANCE AND DEFENCE OF RIGHTS FOR PARTICIPANTS OF CRIMINAL REALIZATION

The article examines the necessity of introducing obligatory video recording of investigative actions as a guarantee of observance and protection of the rights of the participants in the criminal proceedings.

The author looks at the main problems of theory and practice, which confirm the need for such innovations.

In particular, the necessity of attracting specialists during the video recording of investigative actions as a person possessing special knowledge and skills is confirmed. the use of special knowledge expands the volume and increases the quality of the received evidence, allows more fully and comprehensively to evaluate the connection of objects and phenomena that are relevant for criminal proceedings.

The author also stresses the fragmentation of legal norms regarding the possibilities of video recording of investigating actions, which, as a consequence, has a negative impact on their implementation.

Particular attention is paid in the article to the problems of practice, namely, the possibility of using the received video files during the conduct of the tacit investigative actions at the subsequent stages of the criminal proceedings as an expert material.

Keywords: *videofixing, criminal realization, criminalistics technique, consequence actions, pre-trial investigation.*

Стаття надійшла до редакції 15.10.2018 р.